

مقاله پژوهشی

مشخصه یابی نانو کامپوزیت Fe3O4/TiO2 با ساختار هسته/پوسته سنتز شده به روش اولتراسونیک و بررسی خواص فوتو کاتالیستی آن

فائزه پرست'، مهدی منتظری پور'، مسعود رجبی*،" و فاطمه باورسیها ا

۱ – گروه مهندسی مواد و سرامیک، دانشگاه بینالمللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران ۲ – دپارتمان مهندسی مواد و شیمی، مرکز آموزش عالی فنی و مهندسی بوئین زهرا، بوئین زهرا، ایران ۳ – گروه مهندسی مواد و سرامیک، دانشگاه بینالمللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران

تاريخ ثبت اوليه: ١٣٩٩/٥٣/١٠، تاريخ دريافت نسخه اصلاح شده: ١٣٩٩/٥٥/٢٣، تاريخ پذيرش قطعى: ١٣٩٩/٠٦/٠٢

چکیدہ

در این کار تحقیقاتی، نانو کامپوزیت فو تو کاتالیستی مغناطیسی Fe₃O₄/TiO₂ دارای ساختار هسته/پوسته با موفقیت به روش سونوشیمیایی تهیه گردید. بدین منظور، نانو ذرات اکسید آهن (II ، III) به عنوان هسته مغناطیسی نرم در این نانو کامپوزیت به روش همرسوبی شیمیایی با استفاده از دستگاه اولتراسونیک و با نسبت مولی Fe³⁺/Fe²⁺ برابر یک و نیم، تحت اتمسفر گاز نیتروژن آماده گردید. پوشش دهی تیتانیا بر روی نانو ذرات Fe₃O₄ با استفاده از پیش ماده تترابو تیل اور تو تیتانات و به کمک دستگاه اولتراسونیک انجام شد. نانوساختارهای تهیه شده با استفاده از نانو ذرات Fe₃O₄ با استفاده از پیش ماده تترابو تیل اور تو تیتانات و به کمک دستگاه اولتراسونیک انجام شد. نانوساختارهای تهیه شده با استفاده از را در کامپوزیت Fe₃O₄/TiO₂ بیش ماده تترابو تیل اور تو تیتانات و به کمک دستگاه اولتراسونیک انجام شد. نانوساختارهای تهیه شده با استفاده از را در کامپوزیت Fe₃O₄/TiO₂ بیش ماده تترابو تیل اور تو تیتانات و به کمک دستگاه اولتراسونیک انجام شد. نانوساختارهای تهیه شده با استفاده از را در کامپوزیت Fe₃O₄/TiO₂ تهیه شده تایید نمود. نتایج آنالیز خواص مغناطیسی نشان داد که پوشش دهی تیتانیا بر روی نانوذرات اکسید آهن، مغناطش اشباع را کاهش داده است. خواص فو تو کاتالیستی نانوساختار Fe₃O₄/TiO₂، تحت تابش نور ماورای بنفش و به کمک رنگ متیلن آبی مورد بررسی و مطالعه قرار گرفت. نتایج حاصل حاکی از آن بود که نانو کامپوزیت Fe₃O₄/TiO₂ بدست آمده، خاصیت شوتو کاتالیستی دارد و با کمک فر آیند جدایش مغناطیسی قابل بازیابی است. تخریب رنگ متیلن آبی در حضور پودر فو کاتالیستی سنتز شده،

واژههای کلیدی: نانو کامپوزیت، فو تو کا تالیست، نانوساختار هسته/پوسته، مواد مغناطیسی، تیتانیا.

۱- مقدمه

امروزه وجود انواع مختلفی از آلایندهها در محیط های آبی اثـرات زیـانبـاری را بـر سـلامتی انسـان و محـیط زیسـت

می گذارد. رنگها گروهی از مواد آلی پیچیده هستند که در نتیجه مراحل مختلف نظیر رنگرزی و تکمیل در صنعت نساجی به محیط زیست وارد می شوند. صنایع نساجی به علت تنوع رنگ مصرفی و روش های تولید، پساب هایی با کمیت و

نشانی: قزوین، دانشگاه بینالمللی امام خمینی (ره)، دانشکده فنی و مهندسی، گروه مهندسی مواد تلفن: ۳۳۹۰۱۱۱۷ مورنگار: ۳۳۹۰۱۱۲۴-۰۲۸، پست الکترونیکی: m.rajabi@eng.ikiu.ac.ir

^{*} **عهدهدار مکاتبات:** مسعود رجبی

فرآیندهای پیچیده ای دارد که هزینه بر است. همچنین جداسازی تیتانیا ممکن است بطور کامل صورت نگیرد که تیتانیای باقیمانده، آلودگی ثانویه به شمار می رود [۲،۱۲،۱۳]. برای حل این مشکلات تحقیقات گسترده ای انجام گرفته است. راه حل ممکن برای غلبه بر این مشکلات، استفاده از نانو کامپوزیت هایی با ساختار هسته /پوسته است. در واقع می توان از ذرات مغناطیسی به عنوان هسته و پوشش تیتانیا بر زوی این ذرات به عنوان پوسته استفاده کرد [۲،۱۵]. این نانو کامپوزیت های با ساختار هسته /پوسته می توانند خواصی نانو کامپوزیت های با ساختار هسته /پوسته می توانند خواصی نانو کامپوزیت های با ساختار هسته استفاده کرد [۲،۱۵]. این نشان دهند [۱۶]. همچنین این نوع ساختار می تواند خواص نشان دهند [۱۶]. همچنین این نوع ساختار می تواند خواص منتان و جمع آوری این فوتو کاتالیست ها به کمک میدان مغناطیسی خارجی محقق می گردد [۱۷].

در این میان نانوذرات اکسید آهن (مگنتیت) به دلیل داشتن خواص متنوعي نظير غيرسمي بودن، پايداري شيميايي، خواص مغناطيسي عالى و قيمت نسبتا يايين مورد توجه قرار دارند [۲۰–۱۸]. روش های همرسویی، هیدروترمال، روش سل-ژل و چگالش بخار از جمله روش های شیمیایی برای تهيه اين نانوذرات هستند. روش سل-ژل يک روش بسيار رايج است. رسوبات ايجاد شده با روش سل-ژل معمولا آمورف هستند و در نهایت نیاز به عملیات حرارتی دارند تا تیتانیم دی اکسید آبدار بدست آید. عملیات حرارتی یا کلسیناسیون مرحله کلیدی در تعیین ویژگیهای نهایی نمونه های تهیه شده است. خواص فوتو کاتالیستی با عملیات حرارتی تحت تاثیر قرار می گیرند، برای مثال عملیات حرارتی، سطح ویژه مؤثر را کاهش میدهد (به علت زینترینگ و رشد کریستال). گروههای هیدروکسیل سطح نیز کاهش می یابند. از طرفی، دمای بالای کلسیناسیون فوتوكاتاليست هاي مغناطيسي باعث واكنش بين هسته مغناطیسی و پوشش تیتانیای روی آن و اکسیداسیون جزئی هسته مغناطیسی می گردد و در نتیجه خاصیت فوتو کاتالیستی کاهش می یابد [۲۱]. از طرف دیگر، نانوذرات اکسید آهن به

کیفیت شیمیایی متفاوت تولید می کنند. در این صنایع مقادیر زیادی از فاضلاب های رنگی تولید می شود که معمولا سمی، مقاوم به تجزیه زیستی و پایدار در محیط زیست هستند [۲-۳]. در این راستا تحقیقات زیادی توسط محققان برای رفع این مشکلات انجام پذیرفته است. تعداد زیادی از این پژوهش ها در خصوص استفاده از توانایی اکسیداسیون تركيبات آلى توسط نيمه هادى ها و در حضور نور بوده است. در این فرآیند از یک نیمه هادی به عنوان کاتالیز گر شیمیایی استفاده می شود که دارای خواص فوتو کاتالیستی است [۴،۵]. در نیمههادی هایی که تحت تابش نور با انرژی بیشتر از انرژی شکاف نوار قرار گرفتهاند، الکترون و حفره تولید می شود. اين حامل هاي بار (الكترون و حفره) مي توانند با تركيبات جذب شده در سطح نیمه هادی در واکنش های اکسایش و احیا شرکت کنند و یا ابتدا گروههای رادیکالی شکل دهند [۴]. ایمن رادیکال ها توانایی اکسندگی مناسبی دارند و مي توانند با ساز و كارهاي مختلف با تركيبات آلي از جمله گروه های آروماتیک، هیدرو کربن های هالوژن دار، فلزات چند ظرفیتی، رنگٔ های آلی و حتی باکتری ها واکنش دهند [۷،۸]. در این میان، تیتانیا به علت پایداری ساختار شیمیایی و دارا بودن خواص زيست تخريب پذيري، فيزيكي و الكتريكي بسیار معروف بوده و توجه بسیاری از محققین را به خود جلب کرده است [۴،۹]. خواص فوتو کاتالیستی این ماده در کاربردهای مختلف زیستمحیطی به منظور حذف آلاینده های آب و هوا مورد استفاده قرار گرفته است. این ماده علاوه بر از بين بردن آلاينده هاي آب در حذف رنگ، طعم، بو و همچنین ترکیبات مزاحم در آب نیز مورد استفاده قرار می گیرد [۱۰]. سیستمهای فوتو کاتالیستی بر پایه تیتانیا برای کاربردهای مختلفی از قبیل تجزیه ترکیبات آلی سمی، زدودن آلودگیها از آب و هوای آلوده و همچنین از بین بردن باکتریهای مضر و سلولهای سرطانی استفاده می شوند [4.11]

جداسازی آسان ذرات تیتانیا از محیطهای آبی برای کاربردهای فوتوکاتالیستی اهمیت بسیاری داشته و نیاز به

R

دلیل سطح ویژه زیاد، انرژی سطحی و مغناطش بالا، مستعد آگلومره شدن هستند و در نتیجه برای عملیات و واکنش های کامپوزیت مطلوب نیستند. برای بهبود پراکندگی این نانوذرات، در تحقیقات مختلفی از ترکننده های سطحی (سورفکتانتها) و عملیات سطحی متفاوت استفاده شده است روش شیمیایی همرسوبی که معمولا برای کنترل اندازه ذره و روش شیمیایی همرسوبی که معمولا برای کنترل اندازه ذره و پیچیده می باشند، مانند تابش اشعه گاما که گاها به پیش ماده های گران یا تجهیزات ویژه ای نیاز دارند.

روش شیمیایی اولتراسونیک در تهیه محدوده وسیعی از مواد نانوساختار در زمان کم کاربرد دارد [۲۲]. روش کمکی اولتراسونیک تکنیکی برای تهیه و لایهنشانی فلزات و اکسید آنها بر روی سرامیکها و پلیمرهای مختلف در مقیاس نانو میباشد [۲۳،۲۴]. در این روش با صرف زمان و هزینه کمتر و بدون استفاده از کوره برای تهیه پودرها می توان به ابعادی در حدود نانو دست یافت [۱۸]. بهراد و همکارانش [۱۴] نانو کامپوزیت های فو تو کا تالیستی Fe₃O₄/TiO₂ را به روش استوبر و با استفاده از ترىسديم سيترات به عنوان پايدار كننده تهیه کردند. عباس و همکارانش [۱۹] از روش سونوشیمیایی اولتراسونیک برای سنتز نانومکعبهای Fe₃O₄/TiO₂ به صورت تکمرحلهای و بدون استفاده از ترکننده سطحی بهره گرفتند. آنها در سنتز این نانومواد از پیشماده تیتانیم ایزوپروپو کساید (TIPP) برای پوشش دهی تیتانیا استفاده كردند، با اين حال يوشش تيتانيا در اطراف ذرات هسته به صورت يكنواخت نبود. اخيرا لندزيون بيلون و همكارانش [۲۵] نانوساختارهای مغناطیسی Fe₃O₄/TiO₂ را با استفاده از روش سولوترمال با کمک مایکروویو تهیه کرده و از آن برای تخریب فنول استفاده نمودند. بدین تر تیب در کارهای نسبتا مشابه انجام شده قبلی (به صورت دو مرحلهای و با روش سونوشيميايي)، نانو كامپوزيت Fe₃O₄/TiO₂ عمدتا با استفاده از پایدار کننده ها و ترکننده های سطحی تهیه شده است [۱۴،۲۶]. در این تحقیق، ابتدا ذرات در مقیاس نانو به عنوان

هسته مغناطیسی با پیش ماده های کلرید آهن و به روش همرسوبی شیمیایی تحت اولتراسونیک سنتز گردید و در ادامه پوشش TiO2 به صورت مستقیم و به کمک اولتراسونیک و بدون استفاده از پایدار کننده ها و ترکننده های سطحی لایه نشانی شد. از تترابوتیل اور توتیتانات (TBOT) به عنوان پیش ماده استفاده گردید. بنابراین با حذف مرحله پایدارسازی روش تهیه این نانو کامپوزیت ها آسان تر بوده و هزینه و زمان کمتری مورد نیاز است. علاوه بر این به منظور کاهش آگلومراسیون و افزایش خواص فوتو کاتالیستی از روش اولتراسونیک بهره گرفته شد. در نهایت به بررسی خواص ساختاری، مغناطیسی و فوتو کاتالیستی این کامپوزیت پرداخته شد.

۲- فعالیتهای تجربی

۲-۱- مواد شیمیایی

در این تحقیق در راستای تهیه پودر مگنتیت، از کلرید آهن شش آب (FeCl3.6H2O) و سولفات آهن هفت آب (FeSO4.7H2O) به ترتیب به عنوان منابع تامین کننده یونهای آهن سه ظرفیتی و دو ظرفیتی و از هیدرو کسید سدیم (NaOH) به عنوان عامل رسوب دهنده در محلول همرسوبی استفاده شد. همچنین آمونیوم هیدرو کسید (۲۸٪ وزنی، NH3.H2O)، اتانول (C2H5OH)، تترابوتیل اور تو تیتانات (TBOT) و استونیتریل (C2H3N) از محصولات شرکت مرک تهیه شد و مورد استفاده قرار گرفت.

Fe3O4 سنتز نانوذرات مغناطيسي

به منظور سنتز نانوذرات Fe₃O4، محلولی با نسبت مولی Fe²⁺, Fe²⁺=1/4 (با توجه به اکسیداسیون جزئی Fe²⁺ و تشکیل Fe³⁺/Fe²⁺) تهیه شد و تحت اولتراسونیک پروبدار با ماکزیمم توان خروجی ۴۵۰ قرار گرفت [۱۸،۲۷]. سپس محلول سود به صورت قطرهقطره به آن اضافه گردید تا زمانی که محلول به رنگ مشکی تغییر حالت دهد. زمان و اتمسفر واکنش در این مرحله متغیر بود. محصول بدست آمده به

مدت min ۳۰ در حمام اولتراسونیک تحت دمای C° ۶۵ قرار گرفت و سپس با استفاده از سانتریفیوژ و با کمک آب و اتانول شسته و در آون خلأ خشک گردید. برای رسیدن به نتیجه مطلوب تر، آزمایش دیگری نیز در حضور اتمسفر نیتروژن (به صورت بادکنک و کپسول نیتروژون) و در حضور اولتراسونیک با استفاده از همان مواد اولیه انجام شد. کد نمونههای تهیه شده پودر Fe₃O4 در جدول ۱ خلاصه شده است.

|--|

اتمسفر	زمان (min)	نمونه
هوا	۱.	A-1•
بادكنك حاوى نيتروژن	۱.	B-1+
کپسول نیتروژن	۱.	N-1•
کپسول نیتروژن	10	N-10
کپسول نیتروژن	۲۰	N-Y•

Fe3O4/TiO2 به روش اولتراسونيک

ابتدا Fe₃O4 پودر Fe₃O4 تهیه شده (نمونه بهینه ۲۰–۸) به همراه M ۲۰ اتانول و ۲۰ m استونیتریل در دستگاه اولتراسونیک با توان خروجی ۷ ۶۵۰ قرار گرفت. سپس ۸۵ m /۰ از محلول آمونیا (۲۸ درصد وزنی) در دمای اتاق به آن اضافه شد. در ادامه، محلول الکلی تترابوتیل اورتو تیتانات (TBOT) به مقدار ۸ ۷/۰ به صورت قطرهقطره و به مدت ۸ ۵/۱ به آن اضافه شد [۲۶،۲۸]. سپس سوسپانسیون حاصل با اتانول و آب مقطر شسته شد و در خشک کن خلا در دمای اتانول و آب مقطر شسته شد و در حاصل در دمای C ۰۰۰ به مورت T۰/۳ به مدت ۲۰/۱ کلسینه شد. نمونه کامپوزیتی به صورت T۰/۳

۲-٤- بررسی خواص فوتو کاتالیستی در این پژوهش از تجزیه رنگ متیلن آبی تحت اشعه نور UV (لامیپ ۲۰۱۷) برای بررسی خاصیت فوتو کاتالیستی نانو کامپوزیت بهینه استفاده شد. در این راستا، ابتدا g ۲۰/۳ نمونه بهینه (۲۰/۲–۸) به ۳۰ محلول متیلن آبی (۵۰ mg/۱) اضافه شد و حدود min ۳۰ در محیط تاریک هم زده شد. محلول بدست آمده در این شرایط تحت نور UV قرار گرفت محلول بدست آمده در این شرایط تحت نور UV قرار گرفت مدان مغناطیسی از محلول جدا شد تا غلظت متیلن آبی تجزیه نشده و باقیمانده با استفاده از طیف سنجی UV-Visible مورد منجش قرار گیرد. درصد از بین رفتن رنگ با استفاده از رابطه زیر تخمین زده شد:

$$D(\%) = \left(\frac{C_o - C_t}{C_o}\right) \times 100 = \left(\frac{A_o - A_t}{A_o}\right) \times 100 \tag{1}$$

به طوریکه C_o و C_t به ترتیب غلظت رنگ قبل و بعد از تابش در زمان t میباشند. A₀ و A_t نیز به ترتیب شدت جذب قبل و بعد از تابش در زمان t هستند.

۲-0- مشخصه یابی

جهت شناسایی ترکیب فازی نمونه های تهیه شده، الگوی پراش پرتو ایکس (XRD) آن ها با بهره گیری از ۱۷۳۰ Philips PW (هلند) بدست آمد. نانوذرات مغناطیسی سنتز شده و کامپوزیت های فوتوکاتالیستی با استفاده از میکروسکوپ الکترونی روبشی نشر میدانی (FESEM، میکروسکوپ الکترونی روبشی نشر میدانی (FESEM، مرکت TE-SCAN مدل MIRA3)، میکروسکوپ الکترونی شرکت Zeiss 906 Leo، ۱۰۰ kV (TEM) و طیف سنجی (Bruker, Tensor 27, FTIR)، میکروسکوزیت ها نیز با تبدیل فوریه مادون قرمز (SMIRA) این کامپوزیت ها نیز با استفاده از آنالیز خواص مغناطیسی (SMV، شرکت مغناطیس دقیق کویر کاشان–مدل MDK6) بدست آمد.

۳- نتایج و بحث

شکل ۱ الگوی پراش اشعه ایکس نمونه ۱۰–A بدست آمده در شرایط اتمسفر هوا را نشان میدهد. همان طور که مشاهده می شود الگوی پراش اشعه ایکس با کیفیت کریستالی مناسب بدست نیامد.

كنترل اندازه دقيق، شكل و سطح ذرات بطور كلي بحثي چالش برانگیز است. جهت کنترل اندازه و ماهیت ساختاری ذرات از نظر بلوری شدن و نوع فاز، عوامل محیطی مانند نوع اتمسفر، شرایط آمادهسازی، دمای واکنش، سرعت مخلوط کردن، شدت یونی محیط و همچنین نوع نمکهای مورد استفاده (كلريدها، نيتراتها و سولفاتها) نيز مي تواننيد موثر باشند [۲۹]. از این رو آزمایش در شرایط اتمسفر نیتروژن (به صورت باد کنک و کیسول نیتروژن) و در همان مدت زمان nin انجام شد (نمونه های ۱۰-B و ۱۰-N). برای تولید مگنتیت به نسبت مولی +Fe³⁺:Fe معادل ۲:۱ نیاز است؛ اما وقتی آمادهسازی در هوا انجام می شود، +Fe² به +Fe³ اکسید میشود. در نتیجه این فرآیند، خاصیت مغناطیسی ذرات این ماده به شدت تضعیف می شود. برای جلو گیری از این اتفاق، می توان از جو خنثی برای تهیه مگنتیت استفاده نمود [۲۹]. شکل ۲ (الف) و (ب) به ترتیب الگوی پراش اشعه ایکس نمونه های I-۱۰ و N-۱۰ را نشان می دهد. همان طور که مشاهده مي شود با تغيير اتمسفر، تطابق بهتري با ييكهاي Fe₃O4 ایجاد شده است. فاز اکسید آهن (III، III) به عنوان فاز

اصلی (شماره کارت ۳۱۰۷-۶۵) تشکیل شده است. اما فاز Fe_{2.93}O₄ (شماره کرارت ۴۵-۰۸۷-۰۱) به صورت ناخالصی نیز وجود دارد. همچنین با مقایسه شکل ۲ (الف و ب) می توان دریافت که با تغییر نوع تجهیزات از بادکنک به نیتروژن برای ایجاد شرایط متفاوت اتمسفری و ایزوله کردن بيشتر محفظه واكنش، شدت پيكها بهبود يافته است. با بررسي مقالات موجود و در جهت بهبود کیفیت پیکهاي حاصل از پودر Fe₃O4، اثر زمان واکنش بررسی شـد. در ایـن راستا نمونه های N-۱۵ و N-۲۰ به ترتیب در مدت زمان های واکنش ۱۵ min و ۲۰ min تهیه شدند. شکل ۲ (ج) و (د) بـه ترتیب الگوی پراش اشعه ایکس نمونههای N-۱۰ و N-۲۰ را نشان ميدهد. همان طور كه مشاهده مي شود افزايش زمان موجب حذف ناخالصي وبهبود كيفيت ييكهاي فاز کریستالی شده است. در واقع با افزایش زمان واکنش، امکان اختلاط بيشتر مواد فراهم شده و بدين ترتيب منجر به تشكيل نانوذرات مگنتیت خالص گردیده است [۳۰].

شکل ۳ الگوی پراش اشعه ایکس نانوساختار کامپوزیتی Fe₃O₄/TiO₂ (نمونه ۲۰/۲–۸) را نشان میدهد. پیکهای پراش پهن و با شدت کمتر در این شکل، مرتبط با فاز TiO₂ پراش پهن و با شدت کمتر در این شکل، مرتبط با فاز TiO₂ پراش پهن و با شدت کمتر در این شکل، مرتبط با فاز IO₂ ایا ساختار کریستالی آناتاز (شماره کارت ۱۷۶۴–۷۷) میباشند ایکس نمونه ۲۰/۲–۸، حضور فاز فوتو کاتالیستی تیتانیای نانو کریستالی را تایید می کند.

شکل ۴ نتایج طیفسنجی مادون قرمز حاصل از آزمون FTIR را برای پودرهای بهینه اکسید آهن سنتز شده و نانوساختار کامپوزیتی Fe₃O4/TiO₂ نشان میدهد. همانطور که مشاهده میشود، برای نمونه ۲۰–۸، باندها در ۲۰۰ ۴۳۰ س و ۵۹۱ cm⁻¹ و ۲۰۰ ۶۲۷ مرتبط با مد ارتعاش کششی پیوندهای O–Fe به ترتیب ناشی از یونهای +Fe³ در مکانهای اکتاهدرال و یونهای +Fe³ در مکانهای اکتاهدرال و تتراهدرال ساختار مگنتیت میباشند [۳۲،۳۳]. این پیکها به خوبی نوع پیوندها را مشخص مینمایند.

JR

شکل ۲: الگوهای پراش اشعه ایکس نمونه های الف) IO-۱۰، ب) IO-۱۰، ج) IO-۱۰ و د) N-۲۰.

شکل ۳: الگوی پراش اشعه ایکس نمونه T/20-N.

علاوه بر این فر کانس پیوند O-Fe^{III}O₆) Fe^{III}O₆) نسبت به باند پایین ¹⁻ ا جذبی O–Fe در Fe₃O₄ بالک (¹⁻mo⁶) ۵۷۰ cm⁻¹) مقداری Fe₃O₄ مربوط جابجایی نشان می دهد که به دلیل افزایش ثابت نیروی باند مربوط سطحی ناشی از ریز شدن ذرات تا مقیاس نانو است [۳۶]. محدوده بانـدها در محـدوده ¹⁻ ۲۹۲۳ cm⁻¹ مربـوط بـه واضح مدهای ار تعاشی خمشی H–O–H مولکولهای آب می باشند گردیده cm⁻¹} در صور تیکه باند در ¹⁻ ۳۳۹۰ مرتبط با ار تعاش و ¹⁻ Cm⁻¹ کششی گروه H–O است [۳۲۳]. بر طبق نمودار FTIR کششی گروه H–O است [۳۲۰۲]. بر طبق نمودار FTIR

پایین ^۱-۹۰۰ میباشد (۳۱،۳۹ به ارتعاش کششی پیوندهای Ti–O-Ti میباشد (۳۱،۳۹]. به دلیل هم پوشانی پیکهای مربوط به Ti–O با پیک O–Fe باند نسبتا پهنی در این محدوده تشکیل شده است [۴۰] که موجب ایجاد تفاوتی واضح بین طیفهای Fe₃O₄ و کامپوزیت CiO₂-TiO₂ واضح بین طیفهای Fe₃O₄ و کامپوزیت 102-Fe₃O₄ TiO واضح بین طیفهای محضور دو پیک در ¹-۱۲۰ cm و ¹-۲۰ داشی از ارتعاشات کششی باندهای O–Ti و TiO -0-Ti بوده و تاییدی بر اتصال TiO² بر سطح ذرات مگنتیت است [۱۹].

پیک واقع شده در ۱۴۰۳ cm⁻¹ به دلیل ارتعاش باند O-H موجود در اجزای جذب شده بر سطح ذرات (Ti-OH) می باشد [۴۱].

مورفولوژی و اندازه ذرات نمونه بهینه مگنتیت تهیه شده، با استفاده از آنالیز FESEM بررسی و مشخصه یابی شدند. بر طبق شکل ۵، تصویر FESEM نانوذرات اکسید آهن تهیه شده نشان میدهد که ذرات تقریبا کروی شکل بوده و توزیع اندازه آنها نسبتا باریک است. میانگین اندازه ذرات تهیه شده به کمک نرمافزار آزمون تصاویر متالو گرافی Image J بطور تقریبی nn m بدست آمد.

تصویر TEM نشان داده شده در شکل ۶ (الف) تشکیل ساختار هسته/پوسته را برای کامپوزیت N-۲۰/T نشان می دهد. بر طبق شکل ۶ (الف)، پوشش ناز کی بر روی ذرات اکسید آهن تشکیل شده است که موجب ناهموار شدن سطوح نانوذرات گردیده است [۱۴]. افزایش مدت زمان می تواند در پوشش دهی ذرات و افزایش خاصیت فوتو کاتالیستی موثر باشد. از طرفی افزایش پوشش دهی و به تبع آن افزایش ضخامت پوسته فوتو کاتالیستی نیز وجود دارد که سبب کاهش خاصیت مغناطیسی و در پی آن منجر به

همكارانش [۱۹] به منظور تهيه نانومكعب هاي فوتو كاتاليستي Fe₃O₄/TiO₂ از روش سونوشیمیایی اولتراسونیک به صورت تک مرحلهای و بدون ترکننده سطحی استفاده نمودند و به ميانگين اندازه ذرات ۸۰ nm دست يافتند؛ با اين حال يوشش تيتانيا به صورت آمورف و غيريكنواخت در اطراف ذرات هسته تشکیل گردید. در تحقیق حاضر، سنتز نانو کامیوزیت Fe₃O₄/TiO₂ به صورت دومرحله ای انجام پذیرفت و پوشش تیتانیای کریستالی به صورت لایهای در اطراف ذرات هسته قابل مشاهده است. احتمال مرود که میزان خاصیت مغناطیسے ارتباط مستقیمی با میزان یوشش دھے در نانوساختارهای Fe₃O₄/TiO₂ داشته باشد. میانگین ضخامت یوسته TiO₂ در کامیوزیت Fe₃O₄/TiO₂ با استفاده از نرمافزار آزمون تصاویر متالو گرافی Image J، بطور تقریبی ۷ nm بدست آم.د. چيو و همكارانش [۴۳] كامپوزيت مغناطيسي Fe₃O₄/TiO₂ را با میانگین اندازه ذرات ۳۰ nm تهیه کردند. هر چه میانگین اندازه ذرات کمتر شود مساحت سطحی یوسته فو تو کا تالیستی تشکیل شدہ ہر روی ذرات افزایش مے پابد و در نتیجه انتظار میرود که بازده فوتوکاتالیستی افزایش یاب. افزایش کیفیت کریستالی نیز نقش موثری در افزایش خاصيت فو تو كاتاليستي دارد [۲۱].

JR

شکل ٥: تصویر FESEM نانوذرات Fe₃O4 تهیه شده به روش همرسوبی شیمیایی تحت اولتراسونیک.

در این تحقیق میانگین اندازه ذرات کامپوزیت فوتو کاتالیستی ۲۳ nm بدست آمد. شکل ۶ (ب) طیف EDS نانوساختارهای Fe₃O₄/TiO₂ را نشان میدهد که بر طبق آن، حضور عناصر

JR

Fe O ،Fe و Ti در نانوساختار کامپوزیتی تهیه شده تایید گردیده است [۱۴،۴۴،۴۵].

شکل ۷ منحنی های هیسترزیس نمونه های بهینه ۲۰-۸ و N-۲۰/T را در دمای اتاق و در میدان ۱۰۰۰۰ – تا ۱۰۰۰۰ اورستد نشان می دهد. ویژگی های مغناطیسی نانوذرات نیز به شرایط تهیه آن ها بستگی دارد. همان طور که مشاهده می شود منحنی مغناطش ذرات از مبدا عبور می کند و در آن ها میدان وادارندگی و مغناطش پسماند مشاهده نمی شود. بنابراین می توان گفت که نانوذرات تهیه شده همگی در دمای اتاق دارای رفتار سوپرپار امغناطیسی می باشند [۲۶]. پوشش ایجاد شده بر روی ذرات هسته بر روی خاصیت مغناطیسی آن ها اثر می گذارد.

نمونههای الف) ۲۰-N و ب) N-۲۰/T در دمای اتاق.

سلامت و همکارانش [۴۰] به تهیه کامپوزیت Fe₃O₄/TiO₂ با متوسط اندازه ذرات تقریبا ۱۱۰ nm پرداختند و به مقادیر مغناطش اشباع برابر با ۲۵/۶۶ emu/g برای هسته مغناطیسی و جیانـگ و همکـارانش [۲۱] بـه ترتیب بـرای Fe₃O₄ و Fe₃O₄/TiO₂ با متوسط اندازه ذرات ۲۴/۹ nm به مغناطش اشباع Premu/g و ۲۴/۹ emu/g درات ۲۴/۹ Fe₃O₄/TiO با مغناطش اشباع ۲۴ و کامپوزیت ۱۴ emu/g استفاد. استفان و همکارانش [۴۹] به سنتز نانو کامپوزیت Fe₃O₄/TiO

(ب)

شکل ۸: الف) طیفهای جذبی UV-Vis از محلول متیلن آبی قرار گرفته تحت زمانهای متفاوت تابش نور UV در حضور پودر فوتوکاتالیستی Fe₃O4/TiO₂ و ب) نمودار سینتیک از بین رفتن متیلن آبی با در نظر گرفتن دو طول موج مختلف.

کار بردن پودر کامپوزیتی در شکل ۸ (ب) بررسی شده است. همانطور که مشاهده می شود رسم LnC₀/C در مقابل زمان تابش نور UV (t) با در نظر گرفتن طول موجهای مختلف (P۹۴ nm ۶۹۴ و ۲۹۷) روابط تقریبا خطی بدست می دهد. این موضوع نشان می دهد که از بین رفتن فوتو کاتالیستی رنگ متیلن آبی احتمالا از مکانیزم لانگمویر – هینشل وود (Langmuir–Hinshelwood) تبعیت می کند. بر اساس این مکانیزم، سینتیک واکنش فوتو کاتالیستی می تواند بوسیله معادله زیر توصیف شود [۴۹،۵۰]:

کردند که با افزایش ضخامت یوسته، خواص مغناطیسی روند کاهشی دارد. در تحقیق حاضر، در اثر یوشش دهی TiO₂ مغناطش اشباع پودر Fe₃O4 تهیه شده از ۴۰ emu/g به ۲۳ emu/g رسیدہ است کہ کاهش خاصیت مغناطیسی به دلیل ایجاد یوشش غیرمغناطیسی تیتانیا بر روی نانوذرات Fe₃O₄ است. بهراد و همکاران [۱۴] کامیوزیت مغناطیسی دارای یوشش TiO₂ تهیه کرده و گزارش کردند که مغناطش اشباع كاميوزيت فوتوكاتاليستى تهيه شده ٧/٣ emu/g ميباشد. آنها بيان كردند كه نانوساختار هسته/پوسته Fe₃O₄/TiO₂ تهيه شده قابليت بازيابي مغناطيسي خوبي دارد. تغییرات طیف جذبی UV-Vis رنگ متیلن آبی در طول موجهای بین ۲۰۰ مراکبر اثر افزودن v/۰۳ یو در Fe₃O₄/TiO₂ در ۳۰ ml محلول ۲۰ mg/l در شکل ۸ (الف) نشان داده شده است. بیشینه شدت جذب محلول متیلن آبی در ۶۶۴ نانومتر می باشد. بر اثر تابش نور UV در مدت زمان ۹۰ min غلظت متیلن آبی به اندازه ۶۱٪ کاهش پیدا کرده است. حذف تدريجي رنگ متيلن آبي، حضور و يوشش دهي لايه فو تو كاتاليستي TiO₂ را بر روى ذرات مغناطيسي Fe₃O₄ تأييد مينايد. لي و همكارانش [۲۶] كاميوزيت فو تو کاتالیستی Fe₃O₄/TiO₂ با اندازه ذرات ۲۵۰–۲۵۰ را با استفاده از ترکیب روش های هیـدروترمال و سـل-ژل تهیـه کردند و به تخریب ۷۲٪ رنگ آلی رودامین B (RhB) در مدت زمان h ۵ دست یافتند. رازیپ و همکارانش [۴۷] به سنتز همین نانو کامپوزیت با استفاده از دو نوع پیشماده تجاری مختلف TiO₂ یر داختند و به تخریب ۵۱/۶ و ۹۰/۳ درصد متیل نارنجی در مدت زمان ۱ h دست یافتند. وو و همكارانش [۴۸] موفق به سنتز كامپوزيت فوتوكاتاليستي Fe₃O₄/TiO₂ به کمک تر کننده سطحی شدند و به تخریب ۵۰-۹۰٪ متبلن آبی در مدت ۹۰ min دست یافتند. در یژوهش حاضر، درصد تخریب متیلن آبی در مدت زمان ۹۰ min به مقدار ۶۱٪ بدست آمد. سینتیک تجزیه رنگ متیلن آبی تحت تابش نور UV و با به

حاکی از آن است که پودر Fe₃O₄/TiO₂ تهیه شده فعالیت فوتوکاتالیستی خوبی داشته و به دلیل وجود هسته مغناطیسی با استفاده از میدان مغناطیسی خارجی به راحتی از محلول جدا شده و قابل بازیابی می باشد.

مراجع

- [1] M. Salehi, H. Hashemipour, M. Mirzaee, *American Journal* of Environmental Engineering, **2**, 2012, 1.
- [2] D. Wang, D. Han, J. Yang, J. Wang, X. Li, H. Song, Powder Technology, 327, 2018, 489.
- [3] M.A. Kamboh, W.A. Wan Ibrahim, H. Rashidi Nodeh, L.A. Zardari, S.T.H. Sherazi, M.M. Sanagi, *Separation Science* and Technology, **75**, 2019, 1.
- [4] W. Bahnemann, M. Muneer, M. Haque, *Catalysis Today*, 124, 2007, 133.
- [5] D. Wang, D. Han, Z. Shi, J. Wang, J. Yang, X. Li, H. Song, Applied Catalysis B: Environmental, 227, 2018, 61.
- [6] F. Ghasemy-Piranloo, S. Dadashian, F. Bavarsiha, Journal of Materials Science: Materials in Electronics, 30, 2019, 12757.
- [7] I. Arslan, I.A. Balcioglu, D.W. Bahnemann, *Dyes and Pigments*, **47**, 2000, 207.
- [8] S. Ahmed, M. Rasul, R. Brown, M. Hashib, Journal of Environmental Management, 92, 2011, 311.
- [9] A. Popa, M. Stefan, D. Toloman, O. Pana, A. Mesaros, C. Leostean, S. Macavei, O. Marincas, R. Suciu, L. Barbu-Tudoran, *Powder Technology*, 325, 2018, 441.
- [10] J. Schneider, M. Matsuoka, M. Takeuchi, J. Zhang, Y. Horiuchi, M. Anpo, D.W. Bahnemann, *Chemical Reviews*, 114, 2014, 9919.
- [11] M. Lapertot, "A strategy for xenobiotic removal using photocatalytic treatment, microbial degradation or integrated photocatalytic-biological process", Ed., Lausanne, EPFL, 2006.
- [12] Y. Li, J. Yu, Journal of Materials and Applications, 7, 2018, 12.
- [13] L. Shi, Y. He, X. Wang, Y. Hu, Energy Conversion and Management, 171, 2018, 272.
- [14] F. Behrad, M.H.R. Farimani, N. Shahtahmasebi, M.R. Roknabadi, M. Karimipour, *The European Physical Journal Plus*, **130**, 2015, 144.
- [15] F. Ghasemy-Piranloo, F. Bavarsiha, S. Dadashian, M. Rajabi, *Journal of the Australian Ceramic Society*, 45, 2019, 1.

[۱۶] آروین اسکندری، محمدرضا واعظی، پروانه سنگ پور، "سنتز دومرحلهای نانوساختار

ZnO/Cu₂O بــه روش هیــدروترمال بــه منظــور اســـتفاده در پیــل.هــای

فتوالكتروشيميايي"، مجله نانومواد، شماره 10، ١٣٩٢، ٢٠٢–١٩٧.

- [17] R. Ghosh Chaudhuri, S. Paria, *Chemical Reviews*, **112**, 2011, 2373.
 [10] S. W. A. S. E. Z. L. L. W. W. Y. O. Z. L. A. A.
- [18] S. Wu, A. Sun, F. Zhai, J. Wang, W. Xu, Q. Zhang, A.A. Volinsky, *Materials Letters*, 65, 2011, 1882.
- [19] M. Abbas, B.P. Rao, V. Reddy, C. Kim, *Ceramics International*, **40**, 2014, 11177.
- [20] Y. Long, S. Luo, W. Wu, J. Ma, New Journal of Chemistry, 48, 2019, 1.
- [21] W. Jiang, X. Zhang, X. Gong, F. Yan, Z. Zhang, International Journal of Smart and Nano Materials, 1, 2010, 278.
- [22] T. Jia, F. Fu, J. Zhao, J. Chen, X. Wang, Z. Fan, L. Cui, F. Meng, *International Journal of Photoenergy*, **2014**, 2014, 7.
- [23] J. Guo, S. Zhu, Z. Chen, Y. Li, Z. Yu, Q. Liu, J. Li, C. Feng, D. Zhang, Ultrasonics Sonochemistry, 18, 2011, 1082.
 [24]

$$Ln\frac{c_0}{c} = k_{app}t \tag{(Y)}$$

به طوریکه kapp ثابت سرعت ظاهری واکنش تخریب فوتو کاتالیستی است و وابسته به طول موج در نظر گرفته شده، میباشد [۵۱]. همانطور که مشاهده می شود مقدار ثابت سرعت محاسبه شده برای طول موج ۶۹۴ نانومتر (^{۱-} kapp-۱۰/۱۰۷ min⁻¹) کمی بیشتر از مقدار آن برای طول موج ۳۸۱ ۶۱۷ (الف) کمی بیشتر از مقدار آن برای طول شکل ۸ (الف) میباشد؛ زیرا بر طبق این شکل شدت جذب در ۳۸۳ ۶۹۴ به حداکثر مقدار خود رسیده است و بنابراین جذب بیشتر باعث افزایش ثابت سرعت واکنش تجزیه گردیده است.

٤- نتیجه گیری

در این پژوهش، کامیو زیت فو تو کاتالیستی با ساختار هسته/يوسته با موفقيت تهيه گرديد. نانوساختار نهايي تهيه شده شامل ذرات Fe_3O_4 به عنوان هسته و TiO_2 به عنوان يوسته فوتوكاتاليستي است. نانوذرات تكفاز Fe₃O₄ به روش همرسوبي شيميايي اولتراسونيك تحت اتمسفر نيتروژن و بدون انجام مرحله کلسیناسیون در کوره تهیه شدند. میانگین اندازه نانوذرات Fe₃O₄ تهیه شده بطور تقریبی ۱۵ nm بدست آمد. يوشش دهي يوسته TiO₂ نيز به كمك اولتراسونيك و با استفاده از ييش ماده تترابو تيل اورتو تيتانات (TBOT) انجام شد. نانوذرات کامیوزیت فوتوکاتالیستی با میانگین اندازه ۲۳ nm حاصل گردید. نتایج آزمون VSM نشان داد که میزان مغناطش اشباع كامپوزيت تهيه شده نسبت به پودر مغناطيسي Fe₃O₄ از ۶۰ emu/g از Fe₃O₄ سه ۲۳ emu/g کاهش یافته است. اندازه گيري خواص فوتو كاتاليستي محصول نهايي به كمك طیفهای UV-Vis نیز نشان داد که میزان حذف رنگ متیلن آبی در حضور g ۰/۰۳ یودر کامیوزیتی و در مدت ۹۰ min تابش UV حدود ۶۱٪ می باشد. نشان داده شد که سینتیک واكنش فوتو كاتاليستي تجزيه رنگ از مكانيزم لانگموير -هينشل وود تبعيت مي نمايد. بدين ترتيب نتايج بدست آمده

- [38] M. Montazeri-Pour, A. Ataie, Journal of Materials Science & Technology, 25, 2009, 465.
- [39] V.M. Vinosel, M.A. Janifer, S. Anand, S. Pauline, Mechanics, Materials Science & Engineering, 9, 2017.
- [40] M. Ye, Q. Zhang, Y. Hu, J. Ge, Z. Lu, L. He, Z. Chen, Y. Yin, *Chemistry–A European Journal*, 16, 2010, 6243.
- [41] S. Salamat, H. Younesi, N. Bahramifar, RSC Advances, 7, 2017, 19391.
- [42] Y. Fan, C. Ma, W. Li, Y. Yin, Materials Science in Semiconductor Processing, 15, 2012, 582.
- [43] J.W. Lee, K. Hong, W.S. Kim, J. Kim, Journal of Industrial and Engineering Chemistry, 11, 2005, 609.
- [44] K.H. Choi, S.L. Oh, D.Y. Kim, J.S. Jung, Journal of Nanoscience and Nanotechnology, 13, 2013, 7134.
- [45] M.S. Islam, Y. Kusumoto, M. Abdulla-Al-Mamun, Y. Horie, *Catalysis Communications*, 16, 2011, 39.
- [46] M. Kari, M. Montazeri-Pour, M. Rajabi, V. Tizjang, S. Moghadas, *Journal of Materials Science: Materials in Electronics*, 25, 2014, 5560.
- [47] M. Stefan, O. Pana, C. Leostean, C. Bele, D. Silipas, M. Senila, E. Gautron, *Journal of Applied Physics*, **116**, 2014, 114312.
- [48] N.I.M. Razip, K.M. Lee, C.W. Lai, B.H. Ong, *Materials Research Express*, 6, 2019, 075517.
- [49] W. Wu, X. Xiao, S. Zhang, F. Ren, C. Jiang, Nanoscale Research Letters, 6, 2011, 533.
- [50] A. Houas, H. Lachheb, M. Ksibi, E. Elaloui, C. Guillard, J.M. Herrmann, *Applied Catalysis B: Environmental*, 31, 2001, 145.
- [51] N. Zhang, S. Liu, X. Fu Y.J. Xu, *The Journal of Physical Chemistry C*, **115**, 2011, 9136.
- [52] N. Zhou, L. Polavarapu, N. Gao, Y. Pan, P. Yuan, Q. Wang, Q.H. Xu, *Nanoscale*, 5, 2013, 4236.

- [25] D.M. de Santiago Colin, L. Martinez-Chavez, A. Cuan, E. A. Elizalde-Pena, J.A. Rivera, *Journal of Photochemistry* and Photobiology A: Chemistry, 364, 2018, 250.
- [26] Z. Lendzion-Bielun, A. Wojciechowska, J. Grzechulska-Damszel, U. Narkiewicz, Z. Sniadecki, *Journal of Physics* and Chemistry of Solids, **136**, 2020, 109178.
- [27] Z.D. Li, H.L. Wang, X.N. Wei, X.Y. Liu, Y.F. Yang, W.F. Jiang, Journal of Alloys and Compounds, 659, 2016, 240.
- [28] S. Yin, Z. Luo, J. Xia, H. Li, Journal of Physics and Chemistry of Solids, 71, 2010, 1785.
- [29] W.F. Ma, Y. Zhang, L.L. Li, L.J. You, P. Zhang, Y.T. Zhang, J.M. Li, M. Yu, J. Guo, ACS Nano, 6, 2012, 3179.
- [30] D. Maity, D. Agrawal, Journal of Magnetism and Magnetic Materials, 308, 2007, 46.
- [31] J. Jing, J. Li, J. Feng, W. Li, W.Y. William, Chemical Engineering Journal, 219, 2013, 355.
- [32] V. Tizjang, M. Montazeri-Pour, M. Rajabi, M. Kari, S. Moghadas, *Journal of Materials Science: Materials in Electronics*, 26, 2015, 3008.
- [33] A. Jitianu, M. Raileanu, M. Crisan, D. Predoi, M. Jitianu, L. Stanciu, M. Zaharescu, *Journal of Sol-gel Science and Technology*, 40, 2006, 317.
- [34] M.H.R. Farimani, N. Shahtahmasebi, M.R. Roknabadi, N. Ghows, A. Kazemi, *Physica E: Low-dimensional Systems* and Nanostructures, 53, 2013, 207.
- [35] R.M. Cornell, U. Schwertmann, "*The Iron Oxides*", Wiley-VCH Verlag GmbH & Co. KGaA, Weinheim, 2nd Ed. edition 2003.
- [36] X. Huang, A. Schmucker, J. Dyke, S.M. Hall, J. Retrum, B. Stein, N. Remmes, D.V. Baxter, B. Dragnea, L.M. Bronstein, *Journal of Materials Chemistry*, **19**, 2009, 4231.
- [37] L. Shen, Y. Qiao, Y. Guo, S. Meng, G. Yang, M. Wu, J. Zhao, *Ceramics International*, 40, 2014, 1519.